

LA NOSTRA JOTA

Moltes i distintes són les opinions dels historiadors sobre l'origen de la jota, opinions que es pot dir que queden resumides en la lletra d'una de les més antigues cobles conegudes:

*La jota nació en València
y de allí vino a Aragón.
Calatayud fué su cuna
a la orilla del Jalón.*

Cobla que fa referència a la tesi més acceptada, de que la jota va ésser creada pel poeta sarraí Aben Jot, que fou desterrat de València pel valí, fixant la seua residència a Calatayud, per motius que no són del cas per a ser explicats ací.

Molts estils i variants existixen de la jota; cada comarca de l'Aragó i València, ademés de les províncies veïnes, té el seu estil propi, el seu estil peculiar, que donen a la jota eixa varietat, eixa gama de colorit que la fan un dels exponents folklòrics més rics de tota Espanya.

Entre tots eixos estils de la jota, un dels menys coneguts i un dels més bonics és lo nostre, es la variant tortosina, que encara que quan la sents per primera vegada et recorda l'estil aragonés o navarro, com a resultat de la gran influència que sobre la nostra comarca han tingut sempre eixes dos regions germanes i que molt encertadament descriu lo nostre immortal mestre Joan Moreira en la seua célebre cobla:

*En los primeros rajas que pel riu
des de Saragossa van baixar,
de la Pilarica a la Cinta
la jota van portar.*

La nostra és més variada en les seues mudances, en la música, en los instruments, en les cançons, si bé degut a que els tortosins sempre mos hem sentit molt avars de les nostres coses i tradicions, no n'hem fet mai cap ostentació de cara al foraster i l'hem conservada sempre dins de casa.

Les mudances que fa el ballador davant la seua balladora tenen un encant difícilment igualat; són encara una reminiscència de quan los balladors anaven turnant-se davant de la balladora, a veure qui sabia fer més mudances o figures de ball.

La música, com ja hem dit abans, sembla, als nostres oïts, que és pareguda a l'aragonesa; en canvi, la instrumentació resulta bastant distinta, pos natros tenim la dolçaina i el tabal, instruments de corda, guitarres i bandúrries i la rondalla de vent o música en trompes, instrumentació que, sense dubte, hem heretat dels valencians, aragonesos i catalans, herència natural, degut a les circumstàncies de veïnat que mos unix en les tres regions.

Lo ball en dolçaina és lo més corrent, és lo que es balla en tota classe de festes, per senzilles que si-guen; en guitarres, ja es balla més de tard en tard, i el ball en trompes, només se guarda per a les grans solemnitats. Es també la rondalla de vent la que acompanya als nostres cantadors.

I de les nostres cançons, que en direm? No tenen comparació en les de cap regió espanyola on se canta la jota. La nostra, si bé hem de reconèixer que no hem tingut cantadors en la veu d'un Gayarre o d'un Fleta, li dona tot lo mèrit i importància la improvisació. Les nostres cançons no són sempre les mateixes; no són com aquelles cançons tan sapigudes de tothom, que quan lo cantador comença, ja saps com acabarà. No. Les nostres cançons, ademés de que estan compostes de sis versos o «paraules», com vulgarment se diu, tenen l'atractiu de que s'adapten al moment, surten espontànies del cor del cantador, cantant les excel·lències d'eixa beneïda terra, uberrima en tota classe de productes i bel·leses.

Com a mostra d'una de les cançons de sis versos, tenim una que canta un cantador de Freginals contemporani:

*Tortosa està situada
a un extrem de Catalunya;
l'Ebro li passa pel mig,
molt rica en agricultura:
se culti ull, vi i arròs,
garrofas, fruita i verdura.*

Si eixa cançó la comparem en qualsevol de les moltes que per la ràdio i pels teatres hem sentit cantar en tonada de les atres regions, veurem la gran diferència que hi ha i que sense dubte de cap classe li donen a la nostra jota la supremacia sobre les demés regions espanyoles.

En nits senyalades, en nits de festa grossa, quan

surten les rondalles acompanyant als cantadors pels carrers de la barriada i de la ciutat, obsequiant en músiques i cançons a les autoritats i protectors, és quan un se'n dona compte de la facilitat que per a versificar tenen los nostres cantadors; com en un moment improvisen les cobles dedicades a les persones obsequiades. Si bé és veritat que alguna no surt tan bonica com lo cantador voldria, hem de considerar lo seu estat d'ànim en aquell moment, la inquietud que a vegades lo domina, segons la importància de la persona a qui canten; ara, que també en surten moltes, pero moltes, de ben encertades i que «cauen en vers», com se sol dir.

I durant l'any són moltes les barriades i ravalles que en les seues festes majors dediquen una o més nits a la nostra jota, cosa que agraïxen de tot cor aquelles persones de mitja edat que recorden de

quan això, lo cantar i ballar la jota, era cosa, si no diària, quan menos de tots los dumenges i festes senyalades, i que la pagesia, fidel conservadora de les nostres més pures tradicions, encara continua guardant cuidadosament per a les generacions futures.

Llastima que, com moltes atres coses de la nostra terra, poc a poc ho hem anat dixant perdre, i avui són molt repoquets los joves que saben ballar la jota. Ara potser, degut a l'esforç i sacrifici d'uns quants tortosins, enamorats de veritat de tot lo nostre, sembla que es vol tornar a reviscolar algunes de les nostres coses més típiques, i entre elles se dedica especialíssima preferència a la nostra jota.

Que Déu los done la paciència necessària per a seguir endavant!

Joan Subirats i Andreu

